

FIDIN

ANTIBIOTICARAPPORTAGE 2005

**opgesteld door
de FIDIN Werkgroep Antibioticumbeleid**

augustus 2006

Den Haag

INLEIDING

Het gebruik van antibiotica in de veterinaire sector heeft de nodige aandacht, met name in relatie tot de problematiek van resistentie en de discussies die daarover ook binnen de humane geneeskunde plaatsvinden. Verantwoord gebruik van antibiotica in de veterinaire sector en een goede monitoring van gebruik en opgetreden resistentie is dan ook van groot belang. Met haar jaarlijkse antibioticarapportage, waarin de totale verkoop van antimicrobiële diergeneesmiddelen op de Nederlandse markt is weergegeven, wil de FIDIN graag bijdragen aan deze monitoring. Daarnaast spant de FIDIN zich in om verantwoord gebruik van diergeneesmiddelen in het algemeen en antibiotica in het bijzonder te stimuleren, door mee te werken aan de ontwikkeling van richtlijnen en voorlichtingsmateriaal.

In Nederland is sinds 2003 de werkgroep VANTURES¹ ingesteld om de monitoring van resistentie en gebruik van antibiotica bij dieren te coördineren. Inmiddels heeft de werkgroep drie rapporten uitgebracht onder de titel MARAN.² De monitoring van het gebruik van antibiotica bij dieren is gebaseerd op de jaarlijkse antibioticarapportage van de FIDIN.

In het laatste MARAN rapport van 2004 wordt geconstateerd dat de hoeveelheden verkochte antibiotica voor therapeutisch gebruik sneller toenemen dan op grond van de toename van het aantal landbouwhuisdieren te verwachten is. Dit terwijl de hoeveelheid verkochte antimicrobiële additieven gestaag afneemt. Uit deze antibioticarapportage blijkt dat die trend zich ook in 2005 heeft voortgezet. Naast de toename van het therapeutisch gebruik, vertoonden de resistentieniveaus in 2004 ook een toenemende tendens. Uit het MARAN rapport van 2005 zal moeten blijken of ook deze tendens zich voortzet.

De Directeur Bureau Risicobeoordeling van de Voedsel- en Warenautoriteit (VWA) heeft naar aanleiding van het MARAN rapport 2004 een advies uitgebracht over de problematiek van antibioticaresistentie in de veterinaire sector.³ Een van de aanbevelingen betreft het voorstel om de oorzaken in kaart te brengen van het toegenomen gebruik van antibiotica bij landbouwhuisdieren over de afgelopen jaren. Daarnaast zal onderzoek moeten worden gedaan naar kosteneffectieve maatregelen om het gebruik van antibiotica in de veehouderij substantieel terug te dringen. Op basis van de resultaten van beide onderzoeken zal met de verschillende actoren in overleg worden getreden teneinde vermindering van antibioticagebruik te bewerkstelligen.

De FIDIN ondersteunt deze aanbevelingen en acht het van groot belang om al in de onderzoeksfase de betrokken actoren actief bij dit streven te betrekken. Ook de Werkgroep Veterinair Antibioticumbeleid (WVAB), een adviesorgaan van de KNMvD met vertegenwoordigers van KNMvD, Faculteit Diergeneeskunde, CIDC, VWA, Ministerie LNV en FIDIN, heeft zich uitgesproken over het belang om per sector te onderzoeken wat de reden is voor de toename van gebruik van antibiotica.

¹ VANTURES staat voor Veterinary Antibiotic Usage and Resistance Surveillance.

² MARAN staat voor Monitoring of Antimicrobial Resistance and Antibiotic Usage in Animals in the Netherlands.

³ Advies nr. VWA/CE/06.773 van 6 januari 2006.

De FIDIN maakt zich sterk om op korte termijn dit onderzoek in samenwerking met de KNMvD en de Faculteit te doen plaatsvinden.

RESULTATEN VAN DE MONITORING 2005

In lijn met de vorige jaren, zijn de verschillende antibiotica ingedeeld in 6 hoofdgroepen. Producten die zijn geregistreerd voor één bepaald doeldier, zijn opgenomen in de betreffende diergroep. Producten die bij meerdere doeldieren kunnen worden toegepast, zijn ondergebracht in de groep multi-species. In 2005 is de volgende afzet van verschillende groepen van antibiotica gemeten:

Groepen antibiotica	kg actieve stof (x 1000) in 2005	verschil t.o.v. 2004	% van het totale gebruik
Penicillinen/cefalosporinen	54	24 %	11 %
Tetracyclinen	307	14 %	60 %
Macroliden	29	21 %	6 %
Aminoglycosiden	11	22 %	2 %
Fluorochinolonen	8	14 %	2 %
Trimethoprim/sulfa's	93	0 %	18 %
Andere	6	0 %	1 %
Totaal	508	12 %	100 %

In vergelijking tot 2004, is het totale door de FIDIN-leden gerapporteerde diergeneeskundige gebruik in kilogrammen actieve stof met 12% toegenomen. De indeling in categorieën is tussen 2004 en 2005 onveranderd gebleven. De categorie tetracyclinen vertegenwoordigt 60% van het totale diergeneeskundige gebruik. Dit cijfer benadrukt de opvolging door dierenartsen van de formularia, waarin tetracyclinen vaak zijn opgenomen als voorkeursmiddel. De nieuwere fluorochinolonen (danofloxacin, difloxacin, enrofloxacin en marbofloxacin) vertegenwoordigen slechts 0,2% van het totale gebruik. Tegenover een toename van het diergeneeskundig gebruik, stond een verdere afname van het gebruik van antibiotica als additief met meer dan 50% (circa 37 ton actieve stof).

Naar diersoort kunnen de verbruikcijfers als volgt worden uitgesplitst:

Diersoorten	Kg actieve stof (x 1000) in 2005	verschil t.o.v. 2004		% van het totale gebruik
		kg (x 1000)	%	
Multi-species	395	48	14 %	78 %
Rund/kalf	21	- 15	-42 %	4 %
Varken	89	24	37 %	18 %
Pluimvee	1	0	0 %	0 %
Gezelschapsdieren	2	-1	33 %	0 %
Totaal	508	55	12 %	100 %

De groep multi-species is verreweg de grootste groep, met ruim 75% van het gebruik. Dit zijn vooral producten die voor verschillende soorten landbouwhuisdieren zijn geregistreerd. Het is voor de FIDIN niet mogelijk te achterhalen welke de precieze verdeling tussen de species is; daarom is een verdere onderverdeling van deze groep achterwege gelaten.

Mogelijke verklaringen van de toename

Ten opzichte van 2004 is sprake van een toename van 12% van het aantal kilogrammen werkzame stof. Hiertegenover staat een geringe toename van de veestapel. De veestapel is in 2005 ten opzichte van 2004 als volgt gewijzigd; het aantal runderen en varkens is licht gestegen tot respectievelijk 3,8 miljoen en 11,2 miljoen dieren. Met name in de varkenshouderij is het aantal bedrijven verder afgenomen (- 3,5%) en neemt het aantal grote bedrijven (met meer dan 2500 varkens) verder toe (+ 7%). Binnen de groep runderen is het aantal vleeskalveren met 8% toegenomen. De aantallen pluimvee zijn verder toegenomen van 86 miljoen naar 93 miljoen kippen.⁴

De toename van het gebruik betreft met name de orale toepassing van oxytetracycline, doxycycline, amoxicilline en ampicilline (70% van de stijging). De verklaring hiervoor kan liggen in verminderd gebruik van de antimicrobiële additieven die per 1 januari 2006 zijn verboden, als gevolg waarvan substitutie heeft plaatsgevonden met therapeutische middelen. Daarnaast is in 2005 het toezicht op het illegale gebruik van antimicrobiële grondstoffen, mede op aandringen van de FIDIN sterk geïntensiveerd, hetgeen kan hebben geleid tot meer gebruik van geregistreerde antibiotica. Overigens kan het gebruik van met name tetracyclines en trimethoprim/sulfa's mede worden verklaard door de economische situatie van de veehouderij (vaccinaties nemen af en investeringen in huisvesting worden uitgesteld) en het naleven van de formularia, op grond waarvan de inzet van deze middelen de voorkeur geniet. Verder wordt de voorkeur gegeven aan de praktischere orale toepassing boven injectiepreparaten, mede gezien de verlengde wachtermijnen die op grond van het IKB-systeem gelden ter voorkoming van spuitplekken in het vlees op de injectieplaats.

Een verdere verklaring voor de toename van gebruik is de verdere intensivering in met name de varkenshouderij. De infectiedruk neemt daarmee toe, mede in relatie tot de bestaande ziektedruk van "nieuwe" ziekten, (onder andere Ileitis, Circo-virusinfecties en PRRSV).

CONCLUSIES

- De FIDIN hecht belang aan de opzet van een gecoördineerd en geharmoniseerd programma voor de monitoring van antibioticumresistentie, alsmede aan een verdere stimulering van verantwoord antibioticumgebruik bij dieren. Met de jaarlijkse publicatie van haar antibioticarapportage beoogt de FIDIN hieraan bij te dragen.
- De FIDIN ondersteunt de aanbevelingen van de VWA om te komen tot een onderzoek naar de oorzaken van de toename in gebruik en naar de mogelijkheden

⁴ CBS Landbouwtelling 2005.

om een verantwoord gebruik in de veterinaire sector te bewerkstelligen. De WVAB heeft zich uitgesproken om dit onderzoek te coördineren.

- 60% van het totale diergeneeskundig gebruik van antibiotica bestaat uit tetracyclinen, relatief “oude” middelen. 0,2% bestaat uit het gebruik van de eerder genoemde ‘nieuwe’ fluorochinolonen.
- Ruim 75% van het totale gebruik betreft multi-species producten, met indicaties voor gebruik bij meerdere diersoorten. Het opsplitsen van dit gebruik naar individuele species is voor de FIDIN niet betrouwbaar te realiseren.
- De toename van 12% van de hoeveelheid werkzame stof van antimicrobiële middelen in 2005 ten opzichte van 2004 kan ondermeer worden verklaard door de uitfasering van het gebruik van antimicrobiële additieven en strenger toezicht op het illegale gebruik van antimicrobiële grondstoffen.
Wanneer rekening wordt gehouden met de afname in gebruik van additieven bedraagt de toename in gebruik 3,7% (van 454 naar 508-37 = 471 ton).

Voor vragen kunt u contact opnemen met
het FIDIN secretariaat
Mr Drs J.F. Schutte

Tel. nr.: 070-750.31.00

E-mail: fidin@fidin.nl